

HÁROM ERDÉLYI GYÓGYFÜRDŐ TÖRTÉNETÉNEK TANULSÁGAI

Írta: ZSAKÓ ISTVÁN (Budapest)

Jelen alkalommal az algyógyi, kériői és a szamosfalvi gyógyfürdők történeti adataival óhajtók foglalkozni és ismertetésük folyamán fejlődésük egyes állomásaira rámutatni. Megkíséreltem feltalálni az okait, hogy miért maradt provinciális jellegük mellett, a magyar balneológia részéről irodalmilag is elhanyagoltan az algyógyi és kériői fürdő. Miért nem találhatók részletes leírások róluk az utóbbi fél-évszázad lezajlása alatt a magyar fürdőköről készült tudományos és népszerű munkákban. A magyar vármegyékről megjelent monográfiák, az Osztrák—Magyar Monarchia írásban és képben című sokkötetes műben olvashatunk rövid, de kevésbé szakszerű közléseket, ami arra mutat, hogy természetrajzi és történeti kincseinket, így ezeket is igyekeztek legalább röviden megemlíteni.

A szamosfalvi gyógyfürdő, illetőleg a víz és az iszap még csak három évtized óta ismeretes, de ennek felfedezése és orvosilag gyógycélokra való felhasználása szinte a szemünk előtt történt és igen érdekes az összes körülmények tanulmányozása.

Az algyógyi fürdőt, illetőleg a melegvíz-forrásokat, ezeknek gyógyító erejét már a rómaiak, sőt előttük a dákok is jól ismerték. Traján császár légióinak tagjai, akik visszanyerték egészségüket, feliratos köveket és kőszobrokat hagytak maguk után a környéken. Erről több helyen is megemlékezik *Téglás Gábor*, jelezve, hogy a germizárai „bélyeges” téglák közül leggyakoribbak a XIII. légió hálálkodó feliratai. Dácia előkelősége gyakran megfordult Germizarán, bizonyára a hévforrások kedvéért, s „a Collegium galatarum nevű

testület hihetőleg az arany feldolgozásával foglalkozott ott". A Kőalja mésztufáját is bányászták (Hunyad megyei Kalauz. 1902. 126. oldalon). *Téglás* a Feredő-Gyógy leírásában (Osztrák—Magyar Monarchia VII. köt. 558. oldalon) írja, hogy az „Árpád-házi királyok uralkodása alatti időben vár is állott Algyógyon (hajdan Villa Diod) a községben. A rómaiak — írja — fölirotokban hálálkodtak itt a fürdők nymphájának. Az erdélyi fejedelmek idejében a legkevesettebb fürdő volt”., „A gazdag források vize alább malmokat hajt és igen szép vízesést alkot.” *Téglás* megjegyzi még, hogy Hunyad megye területén 29 ásványvizet ismerünk idáig: „... Beholt, Alvácza, Gyógy és Kis Kalán a nevezetesebbek”. Szerinte Verbőczy is említi az algyógyi fürdőt 1537-ben.

1946-ban Igna közleményében (Apele termale de la Baile Geögiului «Germizara» in epoca Romana) húsz nyomtatott oldalon tíz fényképen kívül, több római felirat szövegét is közli. A rómaiak nemcsak a nimfáknak nyilvánítják hálájukat gyógyulásuk után, hanem Aesculapnak és Hygieianak is.

Bod Péter, a kiváló tudós lelkész 1757 május utolsó napjaiban volt Algyógyon is, a „feredőben”. 1761 májusában is töltött öt napot az algyógyi fürdön. Mint naplójában írta, akkoriban ott tartózkodtak Berzétzi József, Vásárhelyi András, b. Sz. Kereszti Sámuel és felesége, Kun István, Jósika Imréné Bornemissza A., Wesselényi Mária. „1762. Mentem a gyógyi feredőre d(ie) 2. Junii. Voltam ad 11. jelen lévén Berzétzi uram feleségestől. A feredés használt” írja saját feljegyzéseiben. *Bod Péter* 1765-ben tavasszal a gyógyi fürdőben találkozott Bethlen Gergelynével és Berzétzi Józseffel, 1766-ban június 16-án volt a fürdő vendége. Gróf Kendeffy főispán is ott volt több előkelőséggel. Megemlíti a vendégek között egy Fritsch nevű sótisztet is. (*Jancsó Elemér*: Felsőcsernátoni Bod Péter önéletírása. Ez az Erdélyi Ritkaságok közt jelent meg Kolozsváron (Cluj) 1940-ben).

Haller Gábor naplójában olvasható, hogy ő is többször járt a gyógyi fürdön. 1630. március 15—24-én majd pedig 1636. június 11-én és június 24—27-ig tartózkodott a „Gyógyi ferdő”-ben.

Értesülésem szerint *Székely Sándor* unitárius püspök, az első magyar eposz költője is megfordult Algyógyon, még lelkész korában, amikor egyházi célra személyes gyűjtésre vállalkozott.

Magyary Kossa Gyula is említi, hogy 1629-ben Bethlen Gábor a gyógyi fürdőre is elment gyógyíttatni magát. Izabella királynő is járt 1559-ben Gyógyon. „A nyár folyamán Izabella gyakran kikocsizott a közeli Algyógyra, melynek hőforrásaira pompás fürdőt építtetett, körülvéve vadkerttel és gyümölcsösseel”.

Igen érdekes leírás található a gyógyi fürdőről *Lészay Dániel* „Erdély hévvizei, jelesen az algyógyiaknak részletesebb megismertetése” c. előadásában, amit a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók marosvásárhelyi vándorgyűlésén tartott 1864-ben. Erről a szászvárosi orvosról *Pataki Jenő* közölt adatokat az Orvosi Szemlében. Fogarasi *Lészay Dániel* 1798. január 1-én született Szászvároson és 1872. november 9-én halt meg 75 éves korában. Erdély legelső fogorvosa volt. Középkorait szülővárosában végezte. Az orvosi tanfolyamot Bécsben hallgatta. 1829. július 18-án szerezte meg orvosi oklevelét. Orvosi dissertációjának címe: *Dissertatio inaug. anat. physiol. patholog. de dentione prima et secunda investigationibus illust. Vindobonae, 1829.* *Lészayt* 1828 november 7-én hívták meg városi orvosnak. A szabadságharc idejében Debrecenben és Szegeden tevékenykedett, majd Kufsteinba jutott hadifogságba. Itt fadaragást tanult, régi pénzeket is gyűjtött később. Kazinczyt 18 éves kora óta tisztelte. A szászvárosi ref. egyházi főiskolának algondnoka volt. Jótékony és kulturális mozgalmakban is résztvett. A szászvárosi takarékpénztár az ő kezdeményezésére létesült. A *Zeitschrift für Natur- und Heilkunde* 1851. évi II. évfolyam 2. számában megjelent munkájának címe: *Aphorismen über die aetiologischen Momente der Zahnkaries.* *Szinnyei József* 14 kötetes munkája is megemlékezik *Lészay*ról. *Pataki* fényképét is közli (sötétruhás, bajuszos mellkép).

A Magyar Orvosok és Természetvizsgálóknak Marosvásárhelyen tartott 1864. évi vándorgyűlésén *Lészay* értékes ismertetést adott a gyógyi fürdőről, mint már fentebb említettem. Előadása 1865-ben jelent meg a Nagygyűlés munkálataiban (Pest, Emich Gusztáv, M. Akadémia nyomda), a 167. oldaltól kezdődően, néhány lapon át. Elmondta, hogy „Erdély legkitűnőbb, de balneographok által csak nagyjában érintett algyógyi hévvizek közelében” lakik. A kénes forrásokat csak újabban fedezték fel Algyógyon, a kis-kaláni forrásokat viszont már a rómaiak is használták. Az algyógyi források a római-

aknál Thermae Dodoneae néven ismeretesek. A római őrvár, Zengma a mai Csígmó szomszédságában volt. A XV. században a templáriusok birtoka volt a fürdő a gyógyi uradalommal együtt. Tőlük Corvinus Jánosra szállottak át, 1530-ban Zápolya János budai kapitány Kun Kocsárdnak adományozta uradalmastól. 1660 körül egy másik Kun Kocsárdtól I. Apafi Mihályné, petrinai Bornemissza Anna kezére kerültek. Egy Bornemissza (nyug. kormányzékai tanácsos) pár év előtt „kilenc szobát tartalmazó földszintes, vendéglőnek szükséges helyiségekkel ellátott középülettel díszíté a fürdőintézetet.”

Bethlen Gábor és Apafi Mihály is talált itt „üdítő balszámot” fáradságos munkája után. Az Apafi fürdőhöz sziklába vágott 9 öl hosszú járda vezetett két személyt befogadó medencével. Ez most üres, mert 45 év előtt bővebb víznyerhetés céljából robbantottak lőporral és „a mészlazagos kövület megrendült, nyílást kapott, a víz belőle örökre eltűnt.” Jelenleg „négy társas fürdő van, mindegyik külön kifolyással”. A nagy fürdő forrásai összesen óránként 1852 akó vizet szolgáltatnak. A víz kénsszagú, hőmérséklete 23,5 fok „tisztá, átlátszó, kellemes savanykás”. *Pataki* és utána *Schnell Péter* vegyelemezte. A hatvanas években még hat kénes forrást találtak. „Iszapkészítésre is fordíthatnák” jegyzi meg *Lészay*. Gyógyjavallatok: „izzag, viszketeg, pikkelyes sömör, ótvarban, zsongtalan fekélyekben szenvedőknek. Csúzos és köszvényes bajokban, idült izzadmányok” és „a tagok merevségébe” gyógyhatású. Ivókúra is jót tesz ezeknél. „Máj, lép, fodormirigyek dugulásában, visszérrendszer pangásokban, aranyérben, görvélyben hasznos.” Székrekedést javít és „havi tisztulási rendtelenségeket” szüntet. A takhártyák idült, hurutos bántalmainál (légzési, emésztési ivarrendszerei) jó hatású. Idegbántalmaknál, idegzsábák, szélhűdések eseteiben is. Húgyhólyagbajoknál mint vizelethajtó szert alkalmazzák. Kimerültségi hajlam és „életünk lankadságában” szintén igénybevehető. *Lészay* hozzáfűzi még, hogy az évi 400–500 beteg 35 szobát használhat, továbbá, hogy barna zenészek Gyulafehérvárról meg Enyedről szórakoztatják a fürdővendégeket. A Rozália fürdő vizében található kénsavas szikéleg, kénsavas keseréleg, szikhalvag, szénsavas mészéleg, szénsavas szikéleg, szénsavas keseréleg, szénsavas vasélecs és kovasav.

A gyógyi fürdőről költeményt is írt *Bruz Lajos*, ami kéziratban is és nyomtatásban is fennmaradt. A források és ezeknek szellemei mellett a fürdővendégeket is megénekelték, továbbá népregéket is közöltek. Bruz 1856. június 5-én halt meg Kolozsváron.

Érdekes, hogy *Lészay* megemlékezik még a csigmoi barlangról is, mondván az „ismeretlen mélységbe” nyúlik.

Bolemann István a „Magyar fürdők és ásványos vizek” című munkájában, amelyet az ezredévi kiállítás alkalmából 1896-ban adott ki, szintén megemlékezik a gyógyi fürdőről. A 44. oldalon írja, hogy 48 vendégszobája van a fürdőnek. Említi a Rozália forrást és a Gyógykutat. Akkoriban a fürdő Fried Eszkelesz tulajdona volt és bérbe volt adva. A Rozália forrás $31,9\text{ }^{\circ}\text{C}$, a Gyógykút $30,6\text{ }^{\circ}\text{C}$ hőfokú volt. Mészkarbonát, nátriumkarbonát, magnéziumkarbonát, továbbá kálium és lithium tartalmat állapítottak meg.

Papp Samu és *Hankó Vilmos* *Feredő Gyógy* (Algyógyfürdő) cím alatt az 1907-ben megjelent munkájukban (A magyar birodalom ásványvizei és fürdőhelyei) a Diana forrást is felemlítik, amelynek $32,9\text{ }^{\circ}\text{C}$ a hőfoka. A vasas lápról sem feledkeznek meg. Ők már 70 vendégszobát, két fürdőházat és összesen hét fürdőmedencét jeleznek.

Az utóbbi évtizedekben jelentős fellendülés következett be a gyógyi fürdő kihasználása és a betegforgalom tekintetében.

A régmúlt időkre, valamint *Lészay* munkájára vonatkozólag *Bologa* professzor és *Izsák Sámuel* előadó tanár az adatszerezés tekintetében támogattak, amiért köszönettel tartozom. Ugyancsak támogattott *Zsákó Gyula* is, aki Gyógy és Kérő fürdőkre vonatkozólag sok irodalmi adatot szerzett számomra. *Bencédi Pál* pedig *Bruz Lajos* munkájából kikereste az algyógyi fürdő sok érdekességének említése mellett a néprege részletet is. Eszerint két tündér birtoka volt a fürdő területe, amikor még arrafelé nem éltek emberek. Ez a szép tündér-testvérpár, akik értették a madarak beszédét is, tejből fürödtek a sziklateknőben és boldogok voltak, amíg az emberek oda nem jöttek. Ekkor azokkal barátságba jutva, megromlottak erkölcsileg. Az emberek, az ifjak hittek a tündérekben, de elvesztek, később a tündérek is elpusztultak és a szép helyen kígyók és gyíkok ütötték fel tanyájukat.

Kérő fürdő értékes forrásvizét 1715-ben Büdöskút néven ismer-

ték, mint az a Szolnok-Doboka megyéről készült monográfiában olvasható. Tulajdonképpen egy posvány mellett, illetőleg azzal összekeveredve használták gyógyítási célból 1824-ig. Ekkor a vármegyében a gyógyerejű víznek a posványtól való elkülönítését elhatározták. Vegyelemzést és további kutatásokat is javasoltak. *Czakó János* két év alatt a lecsapolást elvégeztette. Még építkezésekbe is belefogott, majd egyelőre két szobát és kádakat állított fel. Legelőször 1827-ben vegyelemezték a vizet. Akkoriban „4 font vízben (1 fontra 16 unciát számítva) találtatott 38 gr. murias natrium, 36 gr. sulfás nátrium, 6 gr. muriás calcium, 4 gr. terra calcatura. Ezenkívül gas. acidum és hydrithionicum”. *Czakó* a hideg fürdő árát 6, a melegét 12 krajcárban állapította meg. A vizet „büdös-kövesnek” találták, amelynek hőmérséklete 11 fok Reaumur szerint. Máj- és bélbajoknál, „dugulás” ellen javasolták használatát, sőt köszvény ellen is és bőrkiütések gyógyítására is. Még hipochondria esetében is használták. Két forrást különítettek el, a Bánffy és a *Czakó* forrást.

Czakót, aki vagyonos ember volt és a megyénél pénztárosi szolgálatot látott el, megvédolták a fürdő hűtlen kezelésével. Vizsgálatot is indítottak ellene. Az alispánt bízták meg az ügy kivizsgálásával, aki 1852-ben készült el jelentésével. A hiányzó 3000 forint nem volt pótolható a *Czakó*-féle birtok felszámolásakor. (A vizsgálat 1837-ben vette kezdetét.)

1866-ban *Zakariás József* fegyintézeti főorvos vásárolta meg árverésen a fürdő ingatlanait. *Hankó Vilmos* 1889-ben vegyelemezte a forrásvizeket. Szerinte „ritkán előforduló, hideg sós kénes ásványvizek közé tartozik” a kéri források víze. Van még a vizekben glaubersó, szénsavas nátrium és szénsavas vas. „A Bánffy-forrásban több a kénhidrogén, a szabad szénsav és a konyhasó”. A glaubersó és a szénsavas vas kevés, ezekben inkább a *Czakó* forrás bővelkedik. A szobranci és más külföldi vizek mellett a kéri igen előkelő helyet foglal el. *Brunner Károly* szerint a ritkábban előforduló sós kénes vizek közé tartozik a kéri víz. Alkalmazható csúzos bántalmak súlyosabb eseteiben, zsugorodások, merevségek, bőrfekélyek eseteiben, görvélykórnál, bujakórnál, idült izzadmányoknál, gége- és hörghurutnál, alhasi pozsga, bélhurut, aranyerek, májbaj, lépbaj és hólyagbajok eseteiben.

Kérő község Szamosújvártól nyugatra fekszik, a megyei monográfiában említik, hogy a megye nyugati és északi részében nagyon sok ásványvizes forrás van. Ezek inkább csak helyi használatra szolgálnak. Nagyilonda közelében van a büdöspataki fürdő alkalikus és kénes jódforrásokkal. Ismeretesek még Borkút, Nagyhegy, Füred és Sztojkafalva közelében levő forrásvizek.

Az Arménia című folyóiratban (1892. évi 7. füzet) S. aláírással két és fél oldalon találunk ismertetést a szamosújvári, vagyis a kérii fürdőről. Az Arménia örmény vonatkozásokat tárgyaló újság, amely több örmény eredetű orvosról is megemlékezik. A fürdőt illetőleg közli, hogy az első forrást a haszonbérő Czako-családról nevezték el. Ebből a családból származott Czako Zsigmond színműűró is. A második forrás a Bánffy nevet viseli, az egykori miniszterelnökről van elnevezve. A fürdő mögött hegy emelkedik, lombos fákkal, mogyoróbokrokkal, madárdallal. 16 fürdőszoba áll rendelkezésre. Az új szobák carrarai márványkádakkal vannak berendezve. Hat szoba „padlata” színes cementlapokkal van kirakva. A cikk közli még, hogy Brunner Kálmán, a Császárfürdő orvosa véleménye szerint „a kérii vizek a ritkábban előforduló kénes vizek közé tartoznak, mint ilyenek sikerrel alkalmazhatók a csúzos bántalmak súlyosabb eseteiben, az izmok, ízületek csúzos bántalmai, a zsugorodások, merevségek, bőrfekélyek, a csontszú, görvélyes bántalmak ellen, az idült izzadmányoknál, amelyeknek felszívódását a kénes vizek elősegítik, fémmérgezéseknél stb. javulni fognak alkalmazásuk által”. *Hankó* vegyelemezte a vizet 3 év előtt, ki is adta munkáját és ebben hangoztatta, miszerint „E forrásvizek összetételükhöz képest a szobranci vizek, Harrowgate a hírneves angol fürdő vize, Lastorf ismert svájci fürdő vizei mellett igen előkelő helyet foglalnak el”.

Az Arménia folyóirat 1895. évi 9. füzetében (257. old.) egy cikk foglalkozik a kérii fürdővel „Egy erdélyi gyógyfürdő” címen Sz. K. aláírással jelzett rövid összefoglalásban. A szerző a fürdő jövőjéről értekezik és tőkebefektetést emleget. Fényképet is közöl: cigányzenekar és egy létrához támaszkodó férficsoport látható. Arról is értesíti az író az olvasót, hogy Bánffy Dezső báróról nevezték el az egyik forrást. Egyúttal azt is tudomásul adja, hogy 1895-ben Bánffy Dezső miniszterelnök felesége is meglátogatta átmenetileg a fürdőt.

Az Arménia 1889. évi 4. füzete hátsó borítólapján közlést talá-lunk arról, hogy a kériói gyógyforrások szakszerű vegyelemzése iránt intézkedés történt a fürdőtulajdonos, *dr. Zakariás József* fegy-intézeti orvos részéről. Az Arménia 1892. évi 6. füzetében a hátsó borítólapon a Szamosújvári Hírnök cím alatt öt soros közlemény szerint a gyógyfürdő május 7-én nyílt meg. Zakariás főorvos nem kímél költséget a fejlesztés érdekében s „az idén is svájci stylben még 8 új fürdőszobát építtetett, melyeket porcellán kádakkal látott el”.

Érdekes, hogy ez évfolyam 9. füzetének hátsó borítólapján ol-vasható ez a hír: „A szamosújvári (kériói) fürdő az idei saison alatt rendkívüli látogatottságnak örvend. Egyfelől a város és szamos-völgyi vasútállomás, másfelől a kériói fürdőtelep közt kényelmes társas kocsijarat tartja fenn a folytonos közlekedést”. 1889. évi harmadik évfolyam 3. és 4. oldalán közlik „A kériói fürdő” cím alatt, hogy az Erdélyi Híradó egyik számában írják, hogy két kénés forrás van a fürdőben. Már néhány lépésnyire ezektől kénhidrogén-szag érezhető. A környéken a szamosújvári városi nevezetességeken kívül a désaknai sóbánya és sósfürdő szintén kirándulóhely. A kériói fürdő mindkét forrása 18° R. hőmérsékű. Majd közli Hankó véleményét a kériói vízről.

Bolemann István „Magyar fürdők és ásványos vizek” című mun-kájában említi a kériói fürdőt is. Írja, hogy két forrása van a Bánffy és Czako források. A vegyelemzés kimutatta, miszerint nátrium-klorid, kalciumch., lithiumch., nátriumszulfát és kénhidrogén ta-lálható bennük. A hőmérsékük 12 fok. *Papp Samu* és *Hankó Vilmos* „A magyar birodalom ásványvizei és fürdőhelyei” c. 1907-ben meg-jelent munkája a büdöspataki fürdőről 14 sorban közöl ismertetést, a kériói fürdőt csak megemlíti a kénésfürdők leírása után több más között a nevéen, de minden más adat nélkül.

Nem volt alkalom a kériói fürdőről olvasni a magyar balneológiai képes fürdőismertetések között sem leírást vagy véleményt. Azt a benyomást nyertem, hogy mivel több kisebb látogatottságú fürdő is van a megyében, a fürdőközönség megoszlik ezek között és egyik sem fejlődhetett nagyobb arányban. Regionális törekvések, egyéni anyagi befektetés, áldozatkészség játszik szerepet. Reklámhiány, agyonhallgatás a hivatalosabb helyek részéről. A balneológusok ál-

talában nem sokat foglalkoztak a fürdővel és így vidéki elszigeteltség sorsa érte a kéri fürdőt is.

A szamosfalvi (someseni) fürdőt 37 évvel ezelőtt még nem ismerhették, mert csak abban az évben fedezte fel *Stanca Demeter* az ottani forrásvizeknek és iszapnak gyógyértékét.

1935-ben az Orvosi Szemlében közlemény jelent meg, amelynek címe: „A someseni radioaktív sós-kénes víz és iszap terapeutikus hatása.” *Stanca Demeter* kórházigazgató főorvos leírja, hogy Someseni (Szamosfalva) község területén 1927-ben egy ásványvizekben és sós-kénes radioaktív iszapban igen gazdag területet fedezett fel; 1935-ig „25 ásványvízforrás ismeretes, különböző ásványi tartalommal (1,8 gr.—60,0 gr.) Az iszapréteg pedig 4—5 méter mélységű és 28 hold terjedelmű.” Az eddig feltárt 25 forrásból 15 forrás vizét vegyileg elemezték. Ezek naponta 488,173 kg ásványvizet szolgáltatnak. A harmadik számú forrás rádiumtartalmával harmadik a romániai legerősebb ásványvizek között. A sós-kénes iszap is nagy rádiumkísugárzású. *Athanasiu* szerint mivel a víz literenként 1,12 millimicro Curie rádiumemanatiót bocsát el, a franciaországi „La Bourboule” vizét is jóval felülmúlja. A fürdő geológiai helyzetét ismertetve áttér a források helyzetének és összetételének vizolására. Itt írja, miszerint a tizenharmadik forrás vizének káliumhidrokarbonát tartalma nagyobb, mint a sármási, 460 m mélységről nyert vizé. Román szerzők ezt a vizet 9 nátriumsulfát-tartalma révén a karlsbadi vízzel tartják egyenrangúnak. *Popescu* a második számú víznek cukor (glykogen)-redukáló hatását állapította meg. *Cociasu* a nyolcadik számú víznek eperedukáló hatását, *Radulescu* gyomorsav-redukáló hatását állapítja meg.

Csecsemők gyomor- és bélzavarainál, majd szembetegeknél skleritis, episkleritis és iritisnél, továbbá légcső- és hörghurutnál hozott jó eredményeket. Az iszapban több baktériumot fedeztek fel, amelyek a száraz, szürke, sterilizált iszapot képesek voltak regenerálni. HS-t fejlesztenek, amely az iszap vastartalmával vegyülve adja a vaskéneget. Ivókurára, inhalatióra, idült és subakut izületi bántalmakban jó hatású. Végeredményben javáltak a vizek idült és subakut reumánál, húgysavas diathesis, idegzsábák, ideggyulladások, idült izzadmányok, egyes bőrbajok, sklerodermia, felületes fagyások és érlemzesedés eseteiben.

A későbbi években folytatott kutatások már 27 forrás vízének vegyelemzését végezték el és további kutatásokat is vettek tervbe.

31 év alatt *Stanca* igazgató főorvos áldozatos munkájával olyan fejlődést ért el a fürdőtelep, amit tudományos és laboratóriumi kutatásokkal csak több évszázad alatt lehetett volna az előző időkben megközelíteni, természetesen az utolsó 50–60 év alatti fürdőkutatói eszközök megsokszorozódása és tökéletesebbé válása segítségével.

I R O D A L O M

Téglás Gábor: Hunyadmegyei Kalauz. Erdélyi Kárpátgyesület kiadása, 1902.

Jancsó Elemér: Felsőcernátoni Bod Péter önéletírása. Erdélyi ritkaságok. Cluj-Kolozsvár, 1940.

Haller Gábor naplója.

Lészay Dániel: Erdély hévvizei, jelesen az algyógyiaknak részletesebb megismertetése. Magyar Orvosok és Természetvizsgálók X. vándorgyűlés munkálatai. Pest, 1865.

Ignă, N.: Apele termale de la Baile Geogiului. Alba-Julia, 1946. Armenia folyóirat.

Stanca Demeter: A someseni rádióaktív sós-kénes víz és iszap terapeutikus hatása. Orvosi Szemle, 1935.

Osztrák—Magyar Monarchiára vonatkozó monográfia. Szolnok-Doboka vármegye (monográfia).

Zusammenfassung

Der Artikel hat zum Gegenstand die Geschichte der Entdeckung, Ausforschung und Benützung von drei siebenbürgischen Thermalbäder, und zwar jener in Algyógy, Kérő und Szamosfalva (Somesen).

Abbrégé

L'article porte sur l'histoire de la découverte, de l'exploration et de l'utilisation des trois bains thermiques dans la Transylvanie, notamment ceux d'Algyógy, de Kérő et de Szamosfalva (Somesen).